

DOMAČI PRIJATELJ

VYDROV MESEČNIK.

VEKOSLAV ŠPINDLER:

PESEM.

Slišal že si pesem težko, silno,
ki se v sprotoletja mehkih dneh
kakor vihra dviga iz zemlje?...

Slišal že si pesem bojevitost,
ki glasi se ob poletnih dneh
v solnčno — zlatih valih čez polje?..

Slišal že si pesem upapolno,
ki v jesenskih sanjajočih dneh
čez gorice se dviga nam vrhe?...

Pesem davna, pesem tisočletna
iz zemlje puhti kot plamen v višek,
speva jo narave silni zbor ...

In umemo pesem zemlje dedne,
pesem zlatih polj, vrhov zelenih,
pesem sinjih vod, šumečih gajev..
pesem davno, pesem tisočletno,
tisočletno, ali vedno mlado.
pesem silno, pesem upapolno —
pesem boja večnega... vstajenja...

TINEA:

PESEM V PROZI.

Prijatelj, ali veš, kaj je nesreča? Ali prav za prav: nesrečno življenje? Ne, tega ne veš, ker drugače bi se ti ne zaokrožile včasih ustne v jasnem, brezskrbnem smehu; drugače ne bi gledalo tvoje oko tako jasno in mirno v svet kakor gleda povabljen gost v veliko okinčano dvorano, v kateri ve da je tudi zanj tu in tam pogrnjena miza z malo ali več dobrimi stvarmi.

In ako te iz te opojne zamišljenosti vzdrami gladen in raztrgan berač, proseč te mallega daru, veruj mi, da tudi ta ni nesrečen. Kajti on nosi v svojem srcu željo in voljo živeti, četudi le borno, gladno življenje. Na dnu njegove duše še živi up v boljše dni, up, da ko mine mrzla zima nastopi tudi zanj toplo poletje in da tudi zanj pride trenutek, ki mu uteši gladen želodec.

In za to hrepenenje po življenju zavidam raztrganega, gladnega berača! Saj uprav pred njim čutim, da nesrečen, zares nesrečen je le oni, kateremu je kruta usoda zamorila ta čut, to hrepenenje v zapuščeni duši.

Človek mlad, imovit, oboževan, stopa v svet s srečo, ki je odmerjena le malo komu.

Med mnogim cvetjem, ki se mu stelje na pot, ugaja pa mu le eden, čegar nenavadna podoba in vonj vzbujata v njem hrepenenje.

In po ta cvet se skloni — ali glej! Vonj mu postaja zoprni, preomamljiv!

Od kod ta cvet?

Saj ni vzklik na vrtu v gredi od tam gori ga je zanesel vihar, ob robu propada je rasel in sedaj leži ob poti na solnčni ravni.

Kako zanimiv je ta cvet!

Ko ga gledam, zdi se mi, da mi pripoveduje o solnčnih višinah, o skalnih strminah, žarečih v samem zlatu, katere kinča nebroj belih planink, višnjevih encijanov.

Kako krasno mora biti tam gori!

Le tija, tija bi hotel!

Kaj mi to mehko, bolehalo cvetje tu doli, ki se mi vije pod noge, ki se klanja pod vsako sapico in udano čaka, da ga uniči slana, suša ali kosa.

In temu planinskemu cvetu slično se ti laska cvet nenavadne sreče, oj mladenič, oj deva!

Pa vržeš izpred sebe vse, kar ti nudi navadno življenje in za tem cvetom greš, za — tem cvetom! Za tem cvetom opojne sreče te sili srce!

Težka in trnjeva je tvoja pot — pustiti moraš v dolini življenja vse, kar ti je bilo drago, izpuliti iz srca nebroj nád vsakdanjih, ki so te vezale na tvoje drage; zapuščaš domači krov, to varno zavetje in vse, kar te je osrečevalo v njem.

Toda kaj! Saj veš zakaj jih zapuščaš, saj veš, za katero zlato ceno prenašaš trpljenje, izgubo!

Življenje tam gori, v domovini onega cveta mora biti tako nebeško lepo, da je vredno žrtev, ki jih prinašaš.

Ali groza!

Pot do te zaželjene nove sreče, postaja vedno strmejša, vedno bolj, je osamljena in vedno bolj jo prerašča bodeče robilje bridkega spoznanja!

In uže uvidevaš, da je bilo nepremišljeno, verjeti bajkam o solnčni sreči, da si se prenaglil, ko si se napotil za njo po neznanih strminah in žrtvoval mir svojega srca in mir onih, katere si ljubil.

Pa saj vendar mora biti to ona pot, ona prava strma steza, ki pelje do solnčne sreče?

O reci prijatelj, da ni bila zgrešena, ta pot! Reci, da pridem do onega raja, ki se mi je obetal, ako jo nastopim — to trnjevo

pot! In vendar — nekaj mi pravi — srce? — da ni to prava pot. da me je varala, prebujna domišljija.

Prepozno — prepozno spoznanje!

Toda ne obupaj! Poskusi še! Morda pa vendar najdeš, česar iščeš . . . kaj pa ti družega preostaje? . . .

Nazaj ne moreš — tu ostati? — Ne smeš!

Torej dalje in — Bog s teboj!

In dalje speš . . . dalje po trnjevi poti — novi upi ti unemajo pogum, vztrajnost. Že je videti solnčno ravan, obkroženo s cvetjem, sredi zlatih skal.

Tu — tu bo konec trpljenja! Tu bo cilj tvojih srčnih želj.

Vesel zavriskaš, prevzet od pogleda na to lepoto in za ta hip ti ni žal truda in trpljenja.

Toda — kaj je to?

Tudi tu . . . trnje?!

Tudi tu žgoči solnčni žarki?

In to zlato skalovje — kaj je to zares . . . zlató?

Oh, ne!

Navadno kamenje je to, ki ga le zlatijo solnčni žarki!

In to cvetje?

Pač — cvetje je pravo, a kako visoko raste na strmini, kako nevarno je plezati ponj!

In ali je zares tako lepo to cvetje, kakoršno si si slikal, hodeč po strmini, ko si prenašal vsakovrstno trpljenje?

Kako dolgo, kako dolgo!

Oh, zdi se ti, da ti je minulo v tem celo vrsto let, celo — življenje! Zdi se ti, da si se mej potom postaral, da si pustil na tej truda polni hoji mladost.

O še nekaj hujega se ti zdi, da te je v tem doletelo! Zdi se ti, da so te pozabili oni, ki so te nekdanj ljubili pozabili in izbrisali iz svojih vrst.

In li smeš tarnati, pritoževati se? Ali nisi bil ti sam, ti prvi, ki si zapustil — nje? Ali ti ni bila namišljena sreča nad njihovo ljubezen? Ali nisi ostal mrzel napram njihovim prošnjam, da ostaneš pri — njih?

Ne! Nimaš več pravice, pritoževati se nad njimi. K večjemu imaš pravico vprašati one, ki so te tako kruto varali: zakaj, zakaj ste mi to storili? Zakaj ste mi vzeli vse? Zakaj ste me obsodili v to življenje, v to — samijo, kjer živim v — smrti?

In glej: ta ponosni brezsrčni cvet mi odgovarja:

„Ako živim jaz, živi tudi ti! Zakaj si verjel in vrgel v blato ono, kar te je osrečevalo v — nižavi?“

Zakaj si — nespametnik! hrepenel po negotovi, nedosežni sreči? —

In ubogo človeško srce utrujeno in strto od prestopanja napora se zgrudi pod težo zavesti, da je proč življenje, sreča; da je bilo vse le prevara, senca in zmama. S to zavestjo mora živeti sam samcat ob brezčutnem cvetu.

Da! Živeti mora, to ve, ali kako bode prenašal to življenje prevare, to življen, polno zavesti, da nima več ničesar iskati v njem?

Glej, prijatelj, to je nesreča, zgrešeno življenje!

Dal ti Bog, da iz kupe te nesreče niti kaplje ne okusiš nikdar!

C. GOLAR:

IZ BOSANSKEGA PERIVOJA.

Tri devojke so hodile
doli, doli med Bolgari;
ena prede, druga plete,
tretjo stara mati krega:
„Kje si bila, kje hodila?“
„Tam kraj Donave sem bila,
videla sem belo ladjo,
v ladji tej pa tri junake.
Prvi, mati, najbolj vitki,
najbolj vitki in najlepši,
tenkih brkov, oči črnih,
ta mi reče, mati mila:
„Tebe vzeti, ali umreti!“

IVO TROŠT:

MIGLJAJ.

Karel Plečnik je bil z mlado soprogo v gosteh pri gospici Lini Vojšćanovi.

V najzaupnejšem pogovoru se je sukala zabava. Karel je namreč pripovedoval zbrani družbici — bili ste še dve gospodični kakor Lina že blizu v srpanu — o svoji prvi ljubezni. Dame so vedele, da ni v vseh trditvah pičice resnice, vendar so so se hihetale in mu ploskale, kakor bi ne niti prvemu igralcu v deželnem gledališču. Le domačica se ni udeležila hruma in trušča. Že itak blede lice ji je pobledelo še bolj in skoro posinjelo, in temno oko ni več zmagovito obvladovalo okolce, marveč nečesa iskalo med drobtinami sladkih tort na mizi.

Je bil pa tudi lep dečko ta le Karel in pripovedovati je znal kakor malokdo. Sam je trdil, da bo dovolj bogat, ko mu ostane od vse obilnosti samo še njegov humor. Premožen že prej je dobil z lepo soprogo še lepo posestvo, kar je njegovo prostodušnost še povečalo in podaljšalo brezskrbno mu mladost za nekaj let. Takoj po poroki se je preselil z dično Poldi v deželno prestolnico in prav neusmiljen slučaj je moral hoteti, da je njegova Poldi tako brž našla Vojšćanovo Lino, nekdanjo součenko iz samostana v L. Isti brezčutni slučaj je najbrž tudi odredil, da

je bila Vojščanova Lina že prej zaljubljena v njenega Karla in da ni kodrolasi, vihravi in vedno veseli Karel prav nič maral vedeti o njenih srčnih bolečinah, ne hladiti vsaj s koketnimi pogledi nje tajnih ran. Lini namreč ni nedostajalo telesne lepote, ni ji nedostajalo izobraženosti in celo duhovitosti, ne debelega zavoja kuponov drž. obligacij-zapuščine prerano umrlih roditeljev; nedostajalo pa jej je malo, prav malce — desne noge na peti, da je šepala samo malo, komaj za spoznanje. Zato je pa večinoma šepal tudi vsak poskus za zvestim spremljevalcem skozi življenje njej in njenim obligacijam. Plečnik ni bil prvi, pa tudi ne zadnji, ki je odklonil tajno ponudbo češ: vsi bi trdili, da sem jo vzel zavoljo denarja.

Hm! Kakor bi rekel, da se vsi bogatini ženijo iz ljubezni! To je dobro vedela Vojščanova Lina in zaupala trdno v svojo srečo, svoje vzore in svoje kupone.

Zato pa se ni jezila pozneje nikdar na Karla. Njeno oko se je še vedno radno pomudilo na brhkem mladem možu, soprogu njene prijateljice Poldi, seveda pomudilo, pravim, popolnoma brez stranskih morda celo grešnih misli in želja.

In tisto popoldne je bila Lina vprav rasposajeno vesela, ko je morala na povelje svoje prijateljice Poldi na domačem pikniku pri srečnih poročencih s Karlom piti bratovščino in se poljubiti ž njim, kakor bi se ne rodna sestra. Seveda. Poldi je poznala Lino; ni se bala, da bi ji vtegnila postati tekmovalka, dasi je rada flirtovala z možkimi, ljubkovala in se košatila z obilnimi dohodki.

Pri njej ali pri Plečnikovih so bile vse zabave prav pri-srčne. Lina je včasih šla z mladima zakoncema tudi v gledišče ali na večerne zabave. Vzlasti jej je ugajalo Karlovo širno znanstvo med častniki garnizije stolnega mesta. Njegova sestra je bila poročena z nekim majorjem in njegov brat, veletržec v Trstu, je imel soprogo iz častniške rodbine na Dunaju. Zaupala mu je marsikatero srčno skrivnost. Tudi današnje popoldne, ko je nagajivo brezozirni Karel tako raztužil njeno srce s praznimi fantazijami brezpomembne prve ljubezni, ni mogla drugače, da ga je podražila:

„Pa bi bil prašal mene; jaz bi ti gotovo ostala zvesta.“

„In ko bi človek vse videl in vedel —“

„No, prašal bi bil, pravim, pa bi videl in izvedel.“ —

„Da me ne maraš, kakor se trdile vse druge in ona“ pristavi spretno šegavi Plečnik, da se s tem ognje nadaljnemu pogovoru, ki bi razodeval preveliko odkritost dozorevajoče Line.

Tedaj so odmevale z ulice zdržema stopinje zbrane množice, med tem topotom milo tožeče petje „Miserere“. Pomikal se je mimo mrtvaški spreved nižjega duhovskega dostojanstvenika, in dame v gosteh pri Vojščanovi so hitele na okno sosednje sobe pogledat lepe vence in pokojnikove sorodnike, priproste kmetovalce, ki bodo z bogato dedščino še danes odličnjaki svojega

rojstnega kraja. Plečnik je čakal, da stopi zadnji za damami, toda Lina ga potegne za rokav nazaj rekoč:

„Vidiš, Karel, tako le se je pomikala o tvoji poroki v grob moja ljubezen.“

„Ha, si ji pa odredila odličen pogreb — prve vrste, kaj?“

„Aj, kaj se šališ? Zakaj nisi vzel raje mene kakor Poldi? Odkrito povej, duša, kakor na spovedi — na zadnjo uro.“

„Tedad ne bom pravil tega; ne bo treba!“

„Če res moram?“

„Moraš!“ — In Karel — duša je povedal odkrito kakor na spovedi: „Ker — šepaš.“

Trde sicer, da ni resnice nikoli preveč jaz pa pravim, da je resnica kakor hren: dokler je ni preveč, je zdrava, potem je pa treba — kihati. Tudi Lina jo je čutila do — solz. Toda ker jo je zahtevala sama, se je brzo obodрила in vskliknila:

„Hudobnež! Z zlatom bi lahko postavila pete, da bi hodila ravno.“ Hipoma je bila pri predalniku in potegnila iz njega debel sveženj državnih zadolžnic, da se je Karlu skoro zasolzilo oko — ne po njih, marveč iz sočutja za osodo samosvestne Line za gotovo sluteče, da je v tistem svežnju njen bodoči soprog — njen vzor in njena sreča. Rad bi bil odgovoril, pa ni vtegnil. Zakaj iz bližnje sobe so se dame zopet vrnile k mizi in poplakavale neljube vtise, ki jih človeku ostavi mrtvaški sprevod — z močnim Malaga-vinom.

Minilo je nekaj let in Karel Plečnik je vsled nesrečnih spekulacij zapravljal mnogo premoženja. Trdili so, da celo po lahkomiselnosti. Tudi soproga mu je umrla in otroci so gospodarili očetu. Toda mož je živel še vedno v dobri misli, da njega vzdržuje njegov humor, in v dobri veri, da to ni slabo. Njemu je bilo tako prav, drugim tudi.

Sprijeteljila sva se ob raznih pogovorih pri dobrem vinu. Veselo razvnet je pripovedoval o zeumjeni sreči z Lina, ki se mu je pomijala na zlati peti. Kdo bi se mu ne smejal? V znanem ljubljanskem hotelu sva nekdanj — dospevši z dežele v mesto — pričakovala po juhi naročeno govedino in okušala pristnost pristno ljubljanskega cvička ter ob tem opravilu kremžila obraz vsled preobile pristnosti. Spominjala sva se premnogih slučajev, ko nama ni bilo vino — dovolj kislo in ponavljala že stokrat ponavljave podrobnosti. Kar se odpro duri, v sobo stopi visoke postave nadporočnik navidezno madjarskega pokolenja. Ponosno je dregnil levo in desno polovico brk v vis in šeponosneje korokal mimo nas civilnih plebejcev. Lice je izdajalo vprav marcialčno knutost. Ob njegovi roki pa se je s poslednjo silo moči več vlekla kakor nesla njegova žrtev, suha ženska postava in — šepala na desno nogo.

Plečnik je spoznal nekdanjo Vojšcanovo Lino.

Tudi ona je opoznala Plečnika in se boječe ozrla strani. Njen pogled, mučeniško zdelan, je govoril dovolj glasno, da ji ni dobro poleg krutega Madjara. Mimograde mu je nekaj pošepnila

na uho, toda on se ni zmenil za to. Neobčutno mu je sahla bila ob ok in brezozirno je vlekel ženko za seboj v salon. Midva sena slutila, da se merile njene besede na to, naj se voneta, zakaj Lina je bila vsaj navidezno samo še malo živa.

V dobrosrčni priprostosti je Plečnik je planil pokonci, da ji pobiti poljubit roko, toda njegova nekdanja Lina se je lažno ozrla in dvignila kazalec na ustnice. Ta migljaj ga je zapanjil popolnoma. Sedel je na prejšnje mesto in se lotil govadine, ki mu je med tem došla na krožnik; njen migljaj sem pa opazil tudi jaz, opazil pozneje celo Plečnikove poglede zama se upirajoče v zaprte duri hotelskega salona. Njen migljaj je pa značil po najni sodbi:

Pusti me! Molči! Ali ne vidiš, da mi je nekdanj tako lepo življenje postalo neznosno breme v zakonu, ki mi ga je prisnubil moj denar?

Edina svetla poteza te slike je bila v nadi, da Lina kmalu odloži breme življenja. Saj je zginila s soprogom v salon kakor zgine tužna misel v morje pozahljivosti — Lina brez lastne volje, brez sledu nekdanje samzvesti kakor v mrtvaškem sprevodu, kjer se pogrelecem mudi z delom, da se obrnejo drugam. Karel Plečnik je ugibal, da bi se bil dal tisti denar obrniti veliko bolje — drugače. Pristavil sem: „V dobrodelne namene — stalen spomenik.“ Toda on je nagibal stvari na korist svojemu osirotelemu humorju. Molčal sem in premišljal, kje bi bila Jinina slavnica bolje naložena: pri Plečniku ali pri madjarskem nadporočniku?

Do danes nisem dobil pravega odgovora: sodim pa, da ga je povedal že njen migljaj.

PAVEL GOLOB:

LUČI!

Bela luna sred neba
kakor dobra mamica
ob zibelki deteca
bdi vrh nočnega sveta.

V meni pa je noč nocoj
brez veselja, brez svetlobe,
v meni pa je noč nocoj
polna žalostne tesnobe.

Luči, žarkov, svetli raj
nosi mi bodočnost naj,
da kjer jav in strah je zdaj,
zasmeji se jasni maj!

○○○

A. FETTICH-FRANKHEIM:

ČUDOVITA REŠITEV.

V gostilni „Pri jelenu“ je sedela ravnokar od lova došla vesela lovska družba. Razun jedinega ob samotni mizi pri peči sedečega tujca — in omenjene družbe, ni bilo nikogar v sobi. — Lovci so se navidezno pogovarjali med seboj, a imeli so očiten namen obuditi tujčevo pozornost. — To se jim je tudi popolnoma posrečilo; kajti včasih je ptujec kaj trpko pogledal po nasprotni mizi, grizel ustni ter mrmral čudne v lovski družbi nenavadne besede: „To je latinščina!“ „Ti mažejo!“ „Kar kadi se!“ Tujčeva razburjenost je bila povsem opravičena; kajti pri mizi lovcev je bilo laži, kakor dežja v jeseni. A za to se — razun tujca — nihče zmenil ni; saj ima laž v lovskih pogovorih svojo zgodovinsko utemeljeno domovinsko pravico, katere se nihče dotakniti ne sme. A pravico „lovske latinščine“ imajo pa zopet edino le pristni lovci; vsacemu družemu je zavijanje resnice o lovskih dogodkih pod kaznijo občega zaničevanja — posebno lovskega — prepovedano.

Tujca je najbolj dražilo da so si — vsaj tako je bilo videti — drug družemu brez ugovora do pičice vse vrjeli. Lagali so, da je luč pojemala. Eden je pravil, da ima tako pametnega psa, da le ta vsakikrat pipo osnaži.

Drugi je zopet pravil kako je nekoč z jednim strelom dve srni in jednega šnefa ustrelil. „Gotovo je šnef na srni čepel“, pripomni jeden.

„Na vsak način, sicer bi ga ustreliti ne mogel“, odgovori govornik resno.

In tako je šlo v jednomer, da se je vse kadilo. — Konečno pristopi postaren, sivobradat trebušen lovec — menda je bil predsednik te „lažnjive družbe“ — k našemu tujcu ter ga uljudno povabi, naj prisede k njihovi mizi, da ne bode pri peči sameval in se dolgočasil. Tujec se je nekaj časa branil, češ, da kmalu odide, a na občno in skupno povabilo cele družbe se je konečno udal — ter prisedel. — Tujec se je izdal za lesnega trgovca Kosa —. Kos-ova navzočnost lovcev v njihovih lažeh nikakor ni motila; obratno: če se je preje samih lažij kadilo, je začelo sedaj oprav smrdeti, tako grozno so „latinsko“ govorili. Kos se je skušal neverjetno smejeti, a takoj mu je donelo na uho: „Gospod, mar menite da lažemo?“ — „Nikakor ne“, odvrne Kos, „ali meni se zdi ta dogodek vendar malo . . . malo . . . Kako bi rekel . . . čuden“. — „Da, čuden“, reče s povdarkom starosta omizja, „na lovu se marsikaj pripeti, kar je tako čudno, da navadni ljudje ni verjeti nočejo. Pa,“ pristavi naglo, „ste morebiti tudi vi lovec gospod Kos?“ —

„Včasih — ob nedeljah“, odgovori hladno Kos.

„Toraj nedeljski lovec“, zakliče starec skoraj zaničljivo. „No, pa tudi takim junakom se na lovu včasih kaj čudnega pripeti. Ali ste vže kaj doživeli g. Kos?“

„Sem“, odvrne Kos malomarno, „pa nič posebnega.“

„O, prosimo, kar se na lovu zgodi, je vse posebno“, hitel je starec Kosa poučevati.

„Prosim Vas v imenu vse družbe povejte nam kaj iz vašega lovskega življenja; naše dogodke — seve ne vseh — ste itak slišali.“

„Da, koš laži“, si je mislil Kos, a glasno pa dejal: „Če mi gospoda dovoli in me hoče poslušati, prav rad ustrezem vaši želji.“

„Prosimo, prosimo“, donelo je tako zasmehljivo od vseh strani, kakor bi hoteli reči: „No, to bo nekaj posebnega“ Kosa je to jezilo, a premagal se je ter pričel mirno pripovedovati:

„Pred nekaj leti bil sem po trgovskih opravkih na Ogrskem. Grajščak X, s katerim sva sklenila večjo lesno kupčijo me povabi za drugi dan na medvedov lov. Jaz sem vabilo radostnega srca sprejel — in to tembolj, ker do takrat še nisem nikdar lovil zverin, spodil sem k večjem kacega zajčka. — Druzega dne — na vse zgodaj — odrinemo, bilo nas je 24 lovcev. Po jednourni vožnji pridemo do medvedovega bivališča, koje daleč na okoli obkrožimo. — Jaz sem dobil prostor tik visoke navpične skalnate stene. Pred mano je bil gozd, a za menoj in na desno mene se je pa širilo dokaj veliko gorsko jezero. Lov se je pričel. Prepričan sem bil, da medveda tudi videl ne bom. Sedem toraj z nabito puško na bližnji hlod in jamem premišljevati o sklenjeni kupčiji. Sedel sem precej časa; kar začujem iz gozda ropot, kakor bi kedo preklje lomil. Mirno, brez strahu čakam, a ne dolgo; čez par trenutkov se privali iz gozda velikansk medved, ki jo naravnost proti meni mahne; za njim — daleč v gozdu je bilo slišati pse, ki so kosmatinca sledili. Malo mi je vroče postalo, in privzdignil sem orožje in pomeril. Ta hip me ugleda medved ter se bliskoma na zadnji nogi postavi. Bila sva si dobrih 10 korakov narazen. Moj položaj, gospoda, je bil kritičen, a hladnokrvnost me niti za hip ni popustila: pomerim in sprožim. Stoteren jek je odmeval iz gozda, vmes pa divje medvedovo rjojenje; kosmatinca sem pač zadel, a ga le ranil. Razkačena zver jo naravnost proti meni pomeri. Kaj storiti? Strela nisem imel več, pred mano besni sovražnik, na levi skalnata stena na desni zadaj pa jezero. Moj položaj je bil obupen. Pomišljal se nisem dolgo. Brez odloga vržem puško od sebe ter se zakadim v ledeno mrzlo jezero hoteč je preplavati. Pa napravil sem račun brez medveda: komaj sem bil v vodi plane tudi kosmatinec za menoj v valove. — Sedaj se je začel divji lov, le ulogi ste bili zamenjeni. Plaval sem kolikor sta mi strah in moči dopuščale, a tudi moj preganjalec ni počivali narazje mej nama je bilo vedno in vidno manje. Moči so me začele zapuščati, udje od mraza odrevenevati; odprla se mi je grozna perspektiva. — Že sem čutil vroči dih hropeče živali, že je odpirala svoje žrelo, stezala svoje

tace, kar mi šine rešilna misel v glavo: naglo se potopim, plavam pod vodo nazaj, pridem za medvedovem hrbtom na površje ter se z obema rokama krčevito oklenem medvedovega repa.“ —

Kos je pripovedovanje prekinil ter duškoma izpil kozarec piva. —

„Z... z... obema rokama?“ praša starosta pol jecljaje, „to ni mogoče!“

„Gospod nadlogar, mar menite, da lažem?“ — Starosta je več preplašen obmolknil. — Ko se je Kos okrepčal, je nadaljeval: „Kosmatinec se je sicer zvijal in grdo renčal, a pomagalo ni: rep in jaz sva bila vedno zadaj. Vesel sem bil trenutne rešitve a moje veselje se je spremenilo v grozo, kajti mokri medvedov rep se mi je vsak hip iz rok izmuznil, moral se ga vedno loviti. To lovenje repa mi je jemalo moči, da sem popolnoma upešal in onemogel; čakal sem le trenutka, ko se onesvesten potopim na dnu jezera. Pa „lovca sreča ne zapusti. — Zberem zadnje moči in naredim medvedu na repu velik — vozelj.“

„Kaj?“ grmelo in bučalo je po sobi „vozelj?“

„Da, gospoda, vozelj in ta je bila moja rešitev. Sedaj sem imel oporo, rep mi ni več uhajal iz rok; lahko sem mirno čakal, kedaj me medved privleče na suho. — Čakal nisem dolgo. Medved se je naveličal vode — in menda tudi mene — ter plaval proti obrežji, kjer so ga med tem došli lovci primerno sprejeli. — V spomin na to čudovito rešitev podaril mi je grajščak X medvedov kožuh. Dal sem si napraviti potovalni plašč podložen z medvedovim kožuhom.“

„Gospod Kos, napreženo je“, zakliče krčmar, ki je ravnokar ustopil. —

„Tako!“ odvrne Kos — in obrnen proti osupnili družbi nadaljuje: „Tu poglejte!“ s temi besedami sname raz kljuko težak zimski kožuh ter pokaže zbrani družbi notranjo črno kožuhovino. — Z ironičnim: „Lahko noč!“ naglo odide. —

Nastala je grobna tišina; ostali so nemo zrl pred se. Črez nekaj minut se oglasi starosta skoraj jokaje: „Medvedu na rep vozelj napravil! In ta medvedji kožuh iz koštrunovih kož! — To je preveč!“

„To je preveč!“ donelo je kakor iz groba po sobi. — „In to nam lovcem, ki sami — — —“

ROMAN ROMANOV:

TAM NA VIŠOKEM NEBU . . .

Tam na visokem nebu
samotna zvezda gori —
Tam daleč nad krajem domačim
poletna noč sloni.

Ah tam na tihem vrtu
dekje preljubo sedi
in misli o meni in sanja
in v moje naročje želi . . .

ZOFKA KVEDER JELOVŠKOVA:

POVEŠT IZ ŽIVLJENJA VAŠKE UČITELJICE.

Helena ni imela nobenih sorodnikov in je bila zdaj že tretje leto učiteljica v pusti in samotni hribovski vasi. Prvo leto se ji je strašno tožilo po mestu in po živahnejšem življenju, potem pa se je privadila in se je topo pogreznilo v dolgčas in puščobo. Životarila je, ne živela, tako sama brez družbe, brez veselja. Za nič se ni zanimala, ničesar čitala in otroke v šoli je podučevala, kakor automat, če ga naviješ in postaviš na katedro. Iz početka ji je bilo žal, da je bilo tako a pozneje je minilo tudi to rahlo in očitujoče obžalovanje. Skrbno je gojila to strašno flegmo v sebi in zdelo se ji je, da je najbolše: mižati, mižati, — da ne vidiš niti solnca, niti teme, niti dneva, niti noči, da se niti ne veseliš niti ne žalostiš.

Pred božičem je dobila sledeče pismo, kteremu se je nehote začudila :

„Gospodična! Slišim, da Ste že tretje leto gori v Vaših hribih za učiteljico in da nikdar ne greste nikamor na počitnice, niti v letu, niti za Božič ali Velikonoč. — Tudi jaz sem bila pred leti učiteljica pa Vas zovem, da pridete k meni čez te praznike. Smo skromni in zadovoljni ljudje in mislim, da se Vam bo gotovo dopadlo v naši mali družini na naši grajščini. Kaj bodele sama tam gori v Vaši vasi te dni?!...“

Če sprejmete mojo ponudbo mi odpišete, da pošljem po Vas hlapca s sanmi takoj jutri po šoli.

Vaša odkritosrčna

Tereza Vodnikova.“

„Nikoli nisem slišala ničesar o Terezi Vodnikovi,“ — si je mislila Helena. — „Mora biti pač originalna gospa.“

Vprašala je županovo deklo, ki je pometala sobico, kje je Črni vrh.

„I to je ta grajščina nad L.-škim trgom. Pravijo ljude, da je gospa dobra ženska. Malo čudna al' vendar dobra in pametna. Tri ure od tod je Črni vrh in pravijo, da je lepo tam.“

Tako je Helena odpisala, da naj gospa le pošlje sani.

Sprejeli so jo zelo prisrčno.

Gospa je bila še mlada in lepa, kakih petintrideset let stara, gospod pa inteligenčen in izobražen mož. Tudi otroci, dva dečka in ena deklica, so sprejeli Heleno z veliko častjo. Kakor, da bi bila prišla domov, ki ga prav za prav niti nikdar imela ni, tako ji je bilo.

Drugi dan je poslala gospa Heleno z otroci na spreheod in jim naročila naj ji pokažejo vse znamenitosti v hiši in okrog hiše. Šli so daleč v gozd in vrnili so se vsi rdeči in veseli. Helena se je smejala, kakor že dolgo ne in sama sebi se je čudila, da se ji še ljubi skakati, kričati in zbijati otroške šale.

Popoldne ste z gospo v veliki dvorani kinčali visoko in lepo smreko s svečicami. In zvečer so bile med drugimi darili tudi nekatere malenkosti za Heleno. Nekaj knjig, par notesov, posebno praktična svetilka za čitanje in študiranje in lepa fotografija gradiča.

„Da nas ne bodeste pozabili,“ je rekla gospa.

„Ne bom, verujte! — je odgovorila Helena in ko je pogledala naslove knjig se je začudila: — Kaj Ste vedeli, da pridem?! Vse je tako zbrano, kakor bi bili dolgo razmišljevali s čim me bodeste presenetili.

„Gotovo. Samo vprašajte moža, kako sem ga vpraševala za svet s čem, misli, da bi bili Vi najbolj zadovoljni. Že pred mescem je bilo vse naročeno in pripravljeno.“

„Ali gospa, kako sem pač zaslužila, da Ste mislili tako lepo name, ko me niste niti poznali! Res ne vem. . . .“

„Ah, kaj, — ji je pretrgala gospa besedo. „Po leti enkrat je rekel gospod nadučitelj iz trga, ko je bil pri nas: Tam v hribih, v Strmem grabnu, tam ima učiteljica tudi življenje! . . . Tako žedi tam in pravijo, da sploh nič več med ljudi ne pride. Še pri konferenci je tako molčljiva in apatična, da se je človek skoro niti ogovoriti ne upa mi je rekel. Jaz sem si pa takoj mislila: O, gospodična Helenka Vašo apatijo bomo pa že pregnali! Kaj bi bil človek apatičen, ko je še tako mlad, kaj pa naj še le mi stari počnemo?!“

In gospa je zavrtela Heleno in se je zasmejala in tudi gospod in otroci so se zasmejali. In vsi so bili tako ljubeznjivi in dobri s Heleno, da dolgo ni mogla zaspiti na sveti večer in je vedno mislila: „Kaj ni čudno, da so taki ljudje na svetu?! Naravnost, kakor v bajki! . . . In že od leta sem je mislila gospa, da pošlje po me o Božiču in že davno je pripravila za me knjige in svetilko in gradič v okviru . . . In čudovito je to in krásno, da se ljudje kar sami od sebe spomnijo kaj tako lepega.“

Drugi dan ji je rekla petletna Vidka: — „Kaj ne, gospodična, da bodeste zopet kmalu prišli? Mama je rekla, če bom dobra, pa bodeste prišli vsako nedeljo in o Veliki noči tudi. Pa se bomo lovili po vrtu, ko bo sneg proč, kaj ne?“

In tako je prešel dan in vsak je rekel Heleni nekaj prijetnega. Z najstarejšim dečkom, dvanajstletnim Ivanom, sta igrala

popoldne dve partiji domino in Helena je zgubila deset orehov. Pa Ivan jo je potolažil: „Nič ne de, kaj ne da, gospodična Helena. Jaz Vam bom poslal iz Ljubljane vsak teden eno razglednico. To je tako imenitno, če dobi človek mnogo pisem po pošti.“ — Ivan je bil že v drugi gimnaziji.

Zvečer so šli otroci hitro spat, ker so bili trudni še od prejšnega večera. Gospod je sam odpeljal s sanmi sodnikova v trg, ki ste se bila popoldne oglasila na dobro urico v grajščini. Bila sta starejši zakonski par brez otrok in sta si domišljala, da morata biti zvečer vsaj do osmik doma.

„Nocoj bo najin večer,“ — je rekla gospa Tereza Heleni in jo je peljala v mali okrogli budoarček v stolpu. „Tukaj sem najrajše, po dnevi se vidi na vse strani in zvečer je prijazno, kakor v gnezdecu.“

Helena se ni smejala.

„Slišite, gospa, nekaj Vas vprašam. Kako je to, da ste tako dobra kar tako z lepa brez najmanjšega vzroka?“

Gospa se je primaknila k Heleni. „Kaj Vam nisem pisala, da sem bila tudi učiteljica?“

„Da, ali vendar . . .“

„Nu, zdi se mi, da živite v Vašem strmem grabnu ravno tako, kakor sem jaz svoj čas. In to je škoda. Rekli ste mi, da ste apatični. Kaj ne, to se pravi, da Vam je vse eno naj je dan tak ali tak, naj mesec hitro mine ali počasi, vseeno, če ste veseli ali žalostni?“

„Da, v resnici . . .“

„Nu, vidite. In to je škoda. Saj sem bila j iz ravno taka pa zato vem, da je škoda, da bi življenje tako minilo. Ha, ha,“ se je naglo zasmejala, „nikar ne mislite, da moraliziram, da hočem delati duševna dobra dela. Iz samega egoizma tako govorim, zato, ker me veseli, če vidim kaj lepega, vitko, krepko drevo, srečnega človeka . . . Na svetu bi bilo nebeško, če bi bilo več srečnih ljudij. In lahko bi jih bilo desetkrat več, samo, če bi ljudje hoteli, če bi ne mižali in ne spali. Samo, da bi kdo pristopil in dejal: ti, človek odpri oči, kaj ne čutiš, kako si srečen, kaj ne vidiš, kako je življenje lepo. In tako bi rada pristopila k Vam in bi Vas prebudila: Gospodična Helenka, zdramite se, vedite, da ste srečni, da je življenje lepo, lepo!“

„Moje življenje ni lepo,“ je rekla Helena tiho. „Vaše pač, ali moje? . . . Moje je samo dolgočasno . . .“

„Oh, vidite, kakšni ste! Spomnili ste se na mojega moža, na moje otroke, na gradič, na gozd tod okoli. Da, res, zdaj je življenje moje lepo . . . Ali gospodična Helenka, tudi prej že je bilo moje življenje lepo, ko še nisem imela moža, otrok, gradiča . . . Pa pustimo to! Ali Vam je všeč v šoli? Ali ste rada učiteljica? Ali imate rada otroke?“

„Kaj Vas zanima to?“

„Gotovo. Prvikrat, ko sem slišala o Vas, sem sklenila, da Vas to vprašam.“

„Nu, torej: v šoli mi ni vseč. Učiteljica sem samo zato, ker ne vem kaj bi bila družega. In otroke?! — ne umazanih, smrkavih in raztrganih otrok nimam rada.“

„Pa jih umijte!“ je vzkliknila gospa Tereza.

„Fuj! Ne bi se jih dotaknila za nič na svetu,“ je rekla Helena odločno.

„To ne verujem. Če bi bilo to res, bi bili slabega srca, malenkostni.“

„Nisem dobra, niti velikodušna!“

„Ni potreba velikodušnosti, navaden človek z navadno zmesjo dobrega in slabega zadostuje. Ima dovelj moči, da bi obogatil svoje življenje in življenje drugih.“

„Kaj mi mar drugi!“

„Pa Vi sami?! . . . To je že tako urejeno, da more obogatiti in osrečiti človek svoje življenje le s tem, da bogati in osrečuje življenje drugih . . . To vem iz izkustva. Tudi jaz sem mislila nekoč tako, kakor mislite danes Vi. Pa bi Vas ravno zato rada pregovorila. Ali se jezite zato na me?“

„Ne, gospa.“

„Če hočete bom strašno odkritosrčna. Mislite si, da sem Vaša starejša sestra . . .

In že dolgo, dolgo let nisem govorila o tem. Vi nič ne riskirate, gospodična Helena. Samo me poslušajte potrpežljivo. Bom jako odkritosrčna. Vse orožje dam v Vaše roke. Nič ne vem od Vas, kakor da ste mladi, da imate tihe, mirne oči in da ste — apatični“ — gospa se je malco nasmehnila. „In zato se Vam tako predam na milost in nemilost, da bi Vam čisto malo dokazala iskrenost svojega ravnanja proti Vam.“

To je roman mojega življenja: Takrat sem bila stara kakšnih triindvajset let in sem bila zelo nesrečna. Morda sem si samo domišljevala to, danes ne morem več soditi čisto pravično o onih časih. Dve leti sem učiteljevala nekje na kmetih, potem so me nagloma sredi leta prestavili v večji trg. Za tiste dve leti mi je še danes žal, tako topo ste minili. Po lastni krivdi. Predstavljala sem si takrat, da bi imelo moje življenje samo tedaj kakšen smisel, če bi se zaljubila in omožila. In tam na kmetih, kjer sploh kaj takega ni moglo priti v poštev, ker ni bilo na daleč in široko nikogar, ki bi se bil lahko zaljubil vame ali jaz v njega, se mi je zdelo življenje bolj pusto, kakor jetniku v ječi. Imela sem samo eno predstavo sreče in življenja v glavi in nisem videla nič družega. Bila sem učiteljica le zato, ker nisem znala in vedela biti kaj družega — ravno tako, kakor ste rekli Vi. In od svojih šolskih otrok sem vedela samo to, da so umazani, grdi in hudobni.

Potem sem prišla v trg. V predpustu sem prišla, ko so bile veselice in plesi in ko je bilo mnogo kratkočasje in veselja. In tako življenje se mi je zdelo lepo in edino vredno, da se živi.

se človek lahko utopil. In sem prišla in se mi je stožilo nad samo seboj in nad tem črvičkom in zato sem jokala."

Stisnila sem jo k sebi močno. „Nikar,“ sem rekla, „nikar!“

Vzela sem otroka v naročje in zazdelo se mi je, da je to velika sreča zame, da sem našla to žensko z otrokom. Tolažila sem jo in sama sem se čudila, da so se našle take lepe in odkritosrčne besede v moji duši. Nesla sem otroka k sebi domov in ženska je šla z menoj.

Imela sem poleg svoje sobice malo kuhinjico in tam sem nastanila svoja gosta. Ona je bila še čisto mlado dekle in ime-novala se je Angela.

Njeni starši so bili kočarji, njen ljubi pa premožen fant. In ko je utrgal rožo jo je vrgel proč. Ravno te dni se je bil ženil z bogato nevesto. Angela je šla še pred poroko k nevesti in je jokala pred njo. Nevesta pa se je smejala in ji je rekla: „Prav ti bodi, pokaj si pa verjela moškemu! Če ti ni prav, ga pa toži.“ — Res so tudi take ženske na svetu brez duše, ki se ne gane v njih trdo in okamneno srce pred solzami svoje sestre.

Angelo so preganjali doma in cela vas se je veselila njene nesreče. Taki so ljudje, da plunejo na krvavo srce, samo da bi se malo zasmejali! In tako strašno življenje so ji pripravili, da je odšla od doma iskat globoke vode, kjer bi se utopila!

Jaz nisem spala takrat celo noč in vedno sem mislila, kako bo lepo, kako bo ta otrok tudi moj otrok, ko sem ga tako rešila smrti. Kako bo moj otrok in ga bom tudi jaz redila in odgajala in bomo živeli srečno vsi trije. Jaz bom učila v šoli in služila denar, Angela bo pa pospravljala doma in kuhala. In ko bo deček večji ga bomo dale v šole in dober in pošten človek bo. Ko bomo pa že stare in nas bo prišel obiskat, bomo rekle: Glej sin, ti si imel dve materi, dve materi, ljubi sin!“

Oh, tako lepa je bila tista noč kakor nobena druga noč v mojem življenju!

Drugi dan opoldne so že vedeli v gostilni, da imam Angelo pri sebi z otrokom. „Kakšno vlačugo pa ste vzeli k sebi, okrala vas bo, pa pojde.“

Razjezila sem se in sem povedala, da je Angela pošteno dekle, da jo je zapeljal nekdo in grdo pustil in da je dobra in da ne pustim, da bi ji kdo kaj rekel. Da mi bo gospodinjala in da bo za vedno pri meni z otrokom. Samo poštar in ekspeditorica so bili opoldne pri obedu, drugi so obedovali doma.

Ko sem pa prišla zvečer, sprejel me je strašen grohot. Vsi so bili rdeči in so se tolkli po trebuhu in po kolenih.

„Ha ha ha! saj se zadušimo, joj! Gospodična Terezina, kaj ste znoreli?! Ha ha! Bojo vse take kar letele k vam! Sodrgre se vedno dobi!“

Vsa sem bila preplašena in zmešana od tega hrupa, kričanja in grohotanja.

In zopet so začeli: — „Prosimo vas, kaj vendar mislite, kaj bojo ljudje rekli! Saj si škodite očitno. Tako žensko! Saj to je sramota!“

„Ona se je hotela utopiti!“ sem zavpila.

„Ne bi jo bilo škoda!“

„Vi imate otroke doma in ženo pa tako govorite!“

„Naše žene so poštene!“ so rekli.

V meni je zavrelo in nisem se mogla nič več zdržati. „Zakaj se vaša žena ni utopila?“ sem vprašala enega. „Ker je bila bogata ste jo vzeli, čeprav je imela otroke!“

Dvignil je pest proti meni in jaz vsa zbegana, presenečena, da so taki, da so se tako grohotali, šalili se tako surovo, se nisem mogla več premagovati, naslonila sem se na mizo in sem se razjokala na ves glas.

Osupnilo jih je to in nekako pomirilo. Prigovarjali so mi in ko sem zopet dvignila oči so se mi zdeli njihovi obrazi lepši in vsa surovost jim je zginila raz usten.

„Kdo pa je mislil tako hudo! Iz dobrega namena smo vas hoteli svariti, ker ste tako pretirana,“ so rekli.

In sama ne vem, kako je bilo, kje so se jemale besede. Še nikoli nisem bila tako zgovorna, kakor takrat.

„Se spominjate, pred dvema meseci“ — sem rekla urarju — „se spominjate, takrat, ko se vam je rodil sin, kako ste zganjali po celi vasi voz, da bi šli po doktorja. Se spominjate, ko sem jaz prišla obiskat vašo ženo, kako ste stali pri oknu in ste govorili: če mi žena umrje, jaz znorim, znorim . . . In po licih so vam tekle solze in vi niste vedeli. Veste, kako ste ji stregli, kako bi bili naredili vse, vse . . . O, nikar se ne sramujte! Tudi za možkega ni sramota, da ima srce in dušo . . . Kaj ne saj se spominjate vsega? In zdaj si mislite, da je bilo temu dekletu ravno tako hudo, kakor vaši ženi. In ni imela nikogar, ki bi jo bil rad imel in jo tolažil. In ni smela vzdihovati in ni smela jokati, ker bi bila slišala samo psovke. In jo je oče klel in gonil od hiše in mati njena ni imela dobrih besed zanjo, ker so jo ščuvale bzezsrčne sosede in so se ji posmehovale, da je postala trda in hudobna proti hčeri.“

Pa so mi rekli: „Kriva je bila. mora se delati pokora za greh.“

In jaz sem jim odgovorila: „Če bi jo bil fant vzel bi ne bilo nič greha in nič pokore. Ona je morala trpeti vse to, ker je bil on hudoben, ker je o n grešil, da jo je pustil v nesreči. Saj ona ni kriva, da jo je pustil v nesreči. Saj ona ni kriva, da jo je pustil. Nič jo ne bi bili kleli doma, nič jo ne bi bili ljudje preganjali, da jo je on vzel. In namesto, da bi bili ljudje dobri ž njo, ker je sama, nesrečna in uničena že zato, da jo je on varal, da se ji je on lagal, da ne bo nikoli nič res, kar je ona sanjala o bodoči sreči — namesto dobrote jo ljudje obsujejo z zaničevanjem, prezirom, hudobnim posmehom! Kaj je to pravično? Kaj je to človeško?“

In če je to greh, da je verjela, kdo ve, če bi vaše žene, vaše hčere, vaše sestre, ne ravnale na njenem mestu ravno tako, kakor ona, kdo ve, če bi se ne bile „pregrešile“ ravno tako, kakor ona. Vaše žene so bile stare šestnajst, osemnajst let, ko ste jih poročili, ona je stara petindvajset let, Vaše sestre, Vaše hčere morda niso tako zdrave, tako žive, tako lepe, kakor ona — niso imele skušnjav, lahko jim je biti čednostnim . . . Jablana cvete spomladi, kadar pride njen čas — kdo ji zabrani, da ne cvete?

Nimamo pravico prezirati Angelo, niti jaz, niti kdo drugi od nas. Ona je nesrečna, privoščite ji vsaj, da jo imam jaz rada, da jo jaz ščitim s svojimi majhnimi močmi. Saj ni res, saj ni mogoče, da vam je tisti grohot prej prišel iz srca — saj ste ljudje!“

Tako nekako sem govorila ali mnogo lepše, ne znam več tako povedati. In vsi so mi stiskali roko. Tisti gospod, ki sem ga bila prav za prav prej razžalila, ko sem mu očitala ženo, mi je dejal celo: „Če potrebuje ta Vaša Angela kaj otroških oblek in takih rečij, pošljite k nam. Moja žena ima od naših otrok mnogo take šare in to vam povem, take žene s takim srcem, kakor ga ima moja žena take ne najdete v celi naši deželi — in sram me je, da sem bil takrat tak in sem jo vzel res le zaradi denarja. To pa se je davno poravnalo in pojasnilo med nama.“

— — — — —

Od takrat sem mirno in lepo živela z Angelo in od takrat verujem, da so ljudje dobri, da imajo dobre duše in dobra srca. Vse tisto zlo, vsa tista hudobnost, tista grda peklenska škodoželjnost — vse to so le madeži na nas, na drugih. Vrzi zlat dukat na cesto in prišlo se ga bo blato — in vendar ostane zlat dukat; obriši ga, očisti in zopet se bo svetil.

In taki smo ljudje, sami ničesar ne premoremo. Svojo srečo nosiš v sebi, kakor zakopan talent. Ali daj najprej drugim srečo, dobroto, ljubezen in vrnilo se bo k tebi vse stotero. Kakor odmev, kar mu zakričiš to ti odpove, lepo ali grdo . . . Molčati pa je najgorše. Ne molčite, Helenka! Nikar ne molčite! Mnogo dobrega in krasnega kličite na vse strani in odmevalo bo neštevilno-krat nazaj.

— — — — —

Vrata so se odprla in vstopil je gospod Vodnik. „Kaj ste se pogovarjale?“ je vprašal.

„Našo povest sem pripovedovala, gospodični,“ je odgovorila Tereza.

„Konec mi niste povedali, gospa,“ je prosila Helena.

„Konec? . . . Nu, enkrat je prišel neki gospod na lov v našo občino. Zaljubil se je vame in potem smo se preselili z Angelo in našim dečkom sem na Zeleni vrh. Samo to je žalostno in ne morem pozabiti: Angela je umrla tretje leto mojega zakona.“

„In to je sicer tajna, vendar ko ste čuli vse — še to: Angelin sin je naš najstarejši sin Ivan. Prepisal sem ga na svoje ime in zdaj je popolnoma naš,“ je prekinil gospod Vodnik soprogo.

„Siromak, Ivan,“ — je vzdihnila gospa Tereza, „mislila sem, imel bo dve materi . . . In ima zdaj le eno mater!“

Molčali so dolgo vsi.

Hkrati je Helena vstala in se visoko vzravнала. Rekla je ganjena: „Jaz vem tudi v mojih hribih so krasni odmevi.“

„Gotovo. Bogati odmevi so,“ je pritrdila Tereza z radostnim in slavnostnim glasom.

JOSIP BEKŠ:

ROMANČA O KRIVČKIŠ.

Ded so se na klop usedli
pa si vivček zapalili:

„To ste, to ste še otroci,
mi pa smo vsi drugi bili.“

„Jožko, jaz v obraz ti rečem,
kadar boš začel ljubiti,
moraš tje kaj v vas sosednjo.
Kdaj po krivčke mi stopiti.“

„Ej jaz vem, kako smo včasih
gorkih po hrbtéh dobili,
kaj zato — pa smo le vzete
krivčke k ljubicam nosili.“

„Ej, še v cerkvi so potem jim
lica rádostno gorela,
vsaka svojega je trikrat
rajše kakor pred imela.“

Če bi vedeli za naju,
kaj bi neki dedek rekli?
Ko bi pipico palili,
malo bi se morda spekli . . .

Malo bi se morda spekli,
pipa bi jim ugasnila.
Midva pa bi prav goreče
vpričo njih se poljubila.

PRLEK:

KAKO UTRJUJ SVOJO DECO?

Naša doba stoji v znamenju utrjevanja pri odgoji dece. „Sistematično utrjevati deco“, to je evangelj skoraj večine naših mater. Toda kako malo jih je, ki v resnici pojmiyo, kaj je utrjevanje in kako se ima vršiti. Večina je mnenja, da so procedure z mrzlo vodo edina prava pot, po kateri se dete utrdi proti škodljivim vplivom od zunaj. In zagovorniki Hufelandove teorije kažejo s ponosom na tisto malo slučajev, v kateri utrjevanje z mrzlo vodo otrokom ni v škodo, ne vidijo pa drugih slučajev, ki se nahajajo v neizmerno večji meri in ki dokazujejo brez-

dvomno; da je nad 60⁰/₁₀₀ z mrzlo vodo utrjevane dece vzprejemljivih za prehlajenje. Z nepobitnimi fakti je to dokazal vseučilišni docent v Mnihovu dr. Hecker. Ni mi namen, na tem mestu preiskovati natanko škodljive vplive utrjevanja z mrzlo vodo, navedem sama glavne: 1. sistematično utrjevanje z mrzlo vodo ne samo, da ne zabranjuje otroškega organizma pred prehlajenjem, ampak še zvišuje vzprejemljivost za isto; 2. na tak način provzroča mnogokrat nahod, vnetje v grlu, bronhialni in pljučni katar; 3. v mnogih slučajih vede do težkega pomanjkanja krvi; 4. bolezni živčevja, kakor splošna nezvoznost, neurastenija, t. j. penaglo utrujenje živčevja, bodisi vsega ali njega posameznih delov, slab tek pri hrani, nemirno spanje, kričanje v spanju, duševna dražljivost, sitnoba, nagla jeza itd., nadalje črevesni katar — vse to so posledice utrjevanja z mrzlo vodo; 5. naposled otežkoči isto premnogokrat normalni razvoj vseh zgoraj navedenih in tudi drugih bolezni, posebno nadušljivega kašlja.

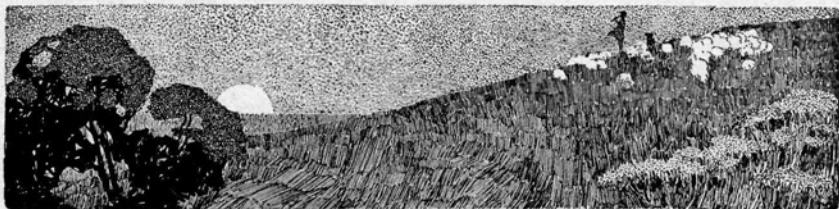
A kako naj torej utrjujem svojo deco, bo kdo poprašal. Utrjuje se lahko da in mora se utrjevati, in sicer telesno in duševno, ali to utrjevanje naj ima popolnoma drugačno lice. V resnici utrjen je oni, ki prenese, če je tudi enkrat dodobra premočen, in ne dobi takoj revmatizma, oni, ki ima tudi v zimi tople noge, oni, ki v vročini ne postane medel, oni, ki je lahko parkrat po telesnem naporu tudi brez jedi in pijače, a mu to ne vzame veselja do igre, do narave, do potovanja. Ni pa utrjen oni, ki kot blede in nervozno dete pač prijetno prenese vsakdanji poliv z mrzlo vodo in se tako vzgaja kot nekaka amfibija ali dvoživka, ki pa mu v prvi zimi, ko mu treba v šolo, brez konca in kraja nagaja kašelj in bronhialni katar.

Utrjevanje bodi naravno, in sredstva za isto so v kratkem sledeča: 1. Dete se ima navaditi na sobni zrak. Soba bodi vedno primerno topla, v zimi 18—20⁰ C. Dete ne bodi vedno zamotano. Če se otrok v spanji razodene, bodi uverjen, da mu to ugaja in pusti ga. Ko otrok že hodi, naj leta tuintam po sobi bos in včasi — osobito par minut pred spanjem — nag. V krajih s prijetno klimo je dobro tudi okna v noči imeti odprta. Na tak način se vadijo žile in živci kože. 2. Dete se naj navadi zraku na prostem. Ko ga pelješ prvič na zrak, ščiti mu obraz s kakim robcem ali pajčolanom. To ne toliko radi kože, ampak radi organov za dihanje. Dete, porojeno v poletju, lahko že po treh, štirih tednih pelješ na prosto, zimsko in pomladno deco šele v šestem, sedmem tednu. Ko je dete staro nad pol leta, naj gre na prosto pri vsakem vremenu, razun pri severovzhodniku, v velikem mrazu, mrzlih burjah itd. Ako sneži pri temperaturi 0 stopinj, to ni nevarno. Pač pa ga ne pusti na prosto ob meglovitih dneh, ker to draži bronhialno vejevje in vzbuja kašelj. Posebno dobro je pa, če greš z detetom na prosto prav rano, ker opazujemo, da mnogi otroci, ki temu niso vajeni, zbole takoj, ko morajo rano začeti hoditi v šolo. Tudi zračne in solnčne

kopeli so dobre, in sicer na brezveternih krajih. Naj izgine tista priderija, ki se „straši“ nagega deteta in vidi v nagoti nekaj „pregrešnega“! 3. Detetu treba dati klime in letnemu času primerno obleko. Po letu bodi ista lahka in v veliki vročini le najpotrebniša. Po letu bodi obleka platnena, pod jesen iz lažje volne, po zimi iz težje. Prav primerne so za deco do četrtega leta srajčne hlačice, obstoječe iz samo jednega kosa platna; ne razmehkužijo, ampak utrjujejo. Noge sme otrok imeti nage edino po letu, a treba je vsekakor pozornosti v tem oziru. Otroku pa braniti čapljati po kalužah in hoditi po snegu, je nepotrebno in pač tudi brezuspešno delo, ker dokler se telo giblje, mokrota nog ne škoduje. 4. Vaditi treba dete na hladno vodo. Začeti je uporabljati hladno vodo še le, kadar je to videti ugodno za splošno razpoloženje otroka. Vsak katar, ki nastopi, prepoveduje nadaljno uporabo hladne vode. Umivanje je brezdvomno boljše nego polivi. Koplji novorojenca vsak dan ali vsaj vsak drugi v vodi, ki ima 35° C. Z drugim letom koplji dete samo enkrat, kvečemu dvakrat v tednu. Kakor napreduje starost, tako lahko prehajaš počasi od tople k mlačni in od te k hladni kopeli. Ne koplji otroka predolgo, ker že kratka kopel ima učinek, ki ga hočeš imeti, dolga pa telo že preveč utruja in slabi. Naloga kopeli je, ohraniti kožo popolnoma čisto in tako obvarovati dete raznih bolezni, dalje pa tudi dati detetu dobro spanje. 5. Hrana otrokova bodi primerna. Telo naj se vadi, vedno več toplote proizvajati, če je ima več oddajati. Toda stavek: „otrok naj je vse!“ velja le, za odrasle otroke, ne pa za male. Pri malem detetu je mnogokrat oko bolj lačno nego želodec. 6. Otrok se naj zadosno giblje na prostem. Naj gre na igrališča, naj telovadi, vesla, naj dela izlete, naj hodi v hribe, naj uživa sveži zrak. A resno je svariti deco pred kolesarjenjem. Gibanje v prostem, osobito hoja po planinah bo vplivalo na otroški organizem najbolj utrjevalno.

A vsako utrjevanje naj se vrši počasi, korakoma! Vsako utrjevanje naj se ozira na individualnost otrokovo, na vsakokratne telesne okoliščnosti, potrebe, kakor tudi na klima dotičnega kraja.

Držati se pa pri utrjevanju kakšnega določnega sistema, kakšne scheme, je znamenje nepoznanja človeške narave.

Smešnice.

„Gospod doktor, jaz sem vas dal poklicati, da vam povem, da ne verujem v vašo znanost.“

„Nič ne de, tudi vol ne veruje v znanost živino-zdravnika in vendar ga ta ozdravi.“

*

Oprostite, milostiva, takoj bom prišla. Ravno mi prisega v kuhinji moj častilec večno zvestobo.

*

Razpisujemo danes

tretji natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se dološljejo najkasneje do 20. marca. Naslov: „Domači Prijatelj“ v Pragi VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrove žitne kave in člani njihovih družin. Število rešenih ugank ne odločuje, morajo biti ali najmanj 3 ugank rešene.

— Cene so: —

- I. Bronasta mizica za cvetlice.
- II. Ivan Cankar: „Ob zori“ (krasno vezana).
- III. Skrinjica za smodke.
- IV. Slika: „Kamnik“ (z okvirjem).
- V. Figurina.
- VI. Vekoslav Spindler: „Zapihal je jug“ (krasno vezana).
- VII. i VIII. po 3 skudelice za kavo.

Dobitki drugega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

- I. Mirko Rački: „V parku“ (slika, umet. orig.): *Bolko Škoberne*, zaseb. uradnik, Šoštanj.
- II. Ivo Sorli: „Človek in pol“ (krasno vezana): *Julijana Lavš*, zaseb., Ljubljana.
- III. Dve dekorativni vazi: *J. Kovačič*, učitelj-voditelj, Pliberk.
- IV. Slika: „Bled“ (z okvirjem): *Iv. Antončič*, Markovec.
- V. Oton Zupancič: „Pisanice“, pesmi za mladino (krasno vezana): *Josip in Micika Gabrovšek*, Sv. Jošt.
- VI. Figurina: *Vincenc Soklič*, posest. i miz., Bled.
- VII. in VIII. po 3 skudelice za kavo: *Nežica Grimšičer*, šivilja, Radovljica. — *Antonija Žibret*, Liboje.

21. Uganka.

Fr. Jordan, Ihau.

1 5 4 3 2 visoka rastlina,
1 2 3 4 5 mesto,
3 4 1 5 2 mera.

22. Dopolnilna uganka.

Silvester K., Razbor.

Če je kozel prav hudoben,
bode ti pokazal r. . . ,
kojega mu le v obrambo
podelil je ljubi B. . . ,
a če pride hlapec z bičem,
bode kozel brzih . . .
zbežl daleč tja na polje,
ali pa celó tja v l. . .

23. Uganka.

Valentin Zablachan, Glinje.

. . . . r gozd. žival,
. . . . r . . . hiš. oprava,
. . . . r . . . brije,
. . . . r . . . dom. žival,
r zločinec.

24. Palindrom.

Anica Omejščeva, Ljubljana.

Kdor me, ptico, peti sliši,
vsak petje moje sluša rad:
obrne me — in v kmetški hiši
kot jed pozna me star in mlad.

25. Konjiček.

Micika Stegnar, Maribor.

do	tro	sre	si	le	dež
ne	san	ba	vse	li	kaj
pi	če	zgi	ta	mla	sti
pe	na	je	vse	o	a
so	na	mi	ta	do	ko
glo	le	mla	pe	ne	be

26. Homonium.

J. J. v X.

Starejši dešek — živino, mlajši —
— igra.

27. Konjiček.

Boriš Zupan v Ljubljana.

po	če	po	skrb	za	la	ne	ja
sta	na	tvoj	pa	že	ko	če	sem
je	ljub	me	sta	uči	ved	ki	ten je
je	ne	ga	li	azdaj	poš	jaz	rude
bla	tu	bi	je	nem	ti	no	za
là	ti	vrat	ta	bo	to	tat	ne
o	ga	me	po	dem	vsem	dí	val
ma	iz	ksa	ti	ko	nje	ust	pred

28. Uganka.

Val. Fran Brence, Velenje.

Zapiši v prazne predalčke pri-
merne črke, tako da dobiš besede
slededečega pomena:

1—8 Praznična oblega,
2—7 mesto na Češkem,
3—6 mesto na Rumunskem,
4—5 grški modrinjan.

	1	2	3	
		A	J	A
4		O		O
		A	J	A
	6	7	8	

29. Križ.

Janko, Špitalič.

	1			
	3	2	1	
1	2	3	2	4
	1	2	3	
	4			

30. Konjiček.

R. Fajgelj v X.

ni											ma
	ne	mu	plač	kar	li	in	zob	ni			
	no		či			on		i			
	za	brez	miš	bo	nar	ni	vgra	ki			
	lim		de	le	le	ne		gni			
	dí	noč	ne	be	če	bo	da	in			
		s tem	tu	je	ne	ži	je				
	in	mel	mu	bi	vi	vsta	mi	nih			
	ve	je	dan	ne	vse	če	nik	vi			
	ca		se			zdra		dar			
	le	nec	vi	on	ga	zdrav	in	je			
kon											nik

31. Uganka.

J. M. Kranj.

Bolj, prišel, goje, hrano, jenjaj.
cene, desne, nov. — Zlogi dajo
znan pregovor.

32. Uganka.

Janez Pavšič, Otalež.

Narodni pregovor: Jela, olje,
spačen, zob, Oskar, kol, dati, tat,
Žani.

33. Magični kvadrat.

Ančnikov Jože.

a	a	a	a
b	b	č	č
i	k	k	o
o	o	r	r

34. Uganka.

P. Ipavc, Sveto.

Sestavite iz naslednjih besed pregovor: Pes, kos, žito, lea, ul, reka, lij.

35. Kvadrat.

A. Maslo, Ricianje.

b	b	b
k	o	o
o	o	z

36. Uganka.

J. E. Rubin, Praga.

S črkimi štirimi
po svetu vsem se pretaka.
Spreдай ji črko odbij,
ej, kako srce to širi mi,
kako dušo pomiri mi,
seveda če kaka ni spaka, —
če polna mogočnosti ni,
pa skoraj je prvi jednaka;
pa ji odbijmo še eno,
za sodbo pravkar izrečeno
pritrđi beseda, prikima:
in kdor je dobil,
kaj naša uganka našteje,
ta črko je eno odbil
in z zadnjo se čudi in smeje.

VSEBINA: Vekoslav Špindler: *Pesem*; Tinea: *Pesem v prozi*; C. Golar: *Iz bosanskega perivoja*; Ivo Trošt: *Migljaj*; Pavel Golob: *Luči!* A. Fettich-Frankheim: *Čudovita rešitev*; Roman Romanov: *Tam na visokem nebu...*; Ivan Turgenjev: *Egoist*; Borisov: *Romanca*; Zofka Kveder-Jelovškova: *Povest iz življenja vaške učiteljice*; Josip Bekš: *Romanca o krivčkah*; Prlek: *Kako utrjuj svojo deco? Smešnice; Uganke.*